

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเองที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. การเรียนรู้แบบนำตนเอง
 - 1.1 ความหมายของความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
 - 1.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
 - 1.3 ความสำคัญของความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
 - 1.4 องค์ประกอบในการเรียนรู้แบบนำตนเอง
 - 1.5 ลักษณะการเรียนรู้แบบนำตนเอง
 - 1.6 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเอง

2. ความพึงพอใจและการวัดความพึงพอใจ
 - 2.1 ความหมายของความพึงพอใจ
 - 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ
 - 2.3 การวัดความพึงพอใจ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 3.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การเรียนรู้แบบนำตนเอง

1.1 ความหมายของความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง

โนลส์ (Knowles, 1975 : 18) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนคิดริเริ่มการเรียนรู้เอง โดยการวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนของตนเอง กำหนดเป้าหมายและสื่อการเรียน ติดต่อกับบุคคลอื่น หาแหล่งความรู้ เลือกใช้ยุทธวิธีการเรียนรู้ วางแผนการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนของตนเองด้วยความร่วมมือช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ก็ได้

สเคเกอร์ (Skager, 1978 : 25) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นการพัฒนาการเรียนรู้ และประสบการณ์การเรียนรู้ ตลอดจนความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติ และการประเมินผลของกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในลักษณะที่เป็นเฉพาะบุคคล และในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มการเรียนรู้ที่ร่วมมือกัน

กริฟฟิน (Griffin, 1983 : 153) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นการเฉพาะของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยมีเป้าหมายไปสู่การเรียนรู้ของตนเอง และความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติ และการประเมินผลการเรียนรู้มีการจัดการเรียนรู้เฉพาะบุคคล และมีการพัฒนาการเรียนรู้

บรูคฟิลด์ (Brookfield, 1984 : 74) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง หมายถึง การที่ผู้เรียนตั้งใจแสวงหาความรู้ โดยกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน ควบคุมกิจกรรมการเรียนรู้ของตนทั้งในด้านเนื้อหา และวิธีการเรียน มีการปรึกษานักลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น การกำหนดและใช้หนังสือประกอบการเรียนหรือบทความต่าง ๆ รวมทั้งเลือกวิธีการประเมินผลการเรียนรู้

เกียรตวิรรณ อมาตยกุล (2530 : 45) กล่าวถึง การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่าเป็น กระบวนการที่แต่ละบุคคลสามารถเริ่มกำหนดความต้องการในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถสร้างจุดประสงค์ในการเรียนรู้ ระบุทรัพยากรมนุษย์และวัตถุที่จะเป็นประโยชน์ในการเรียน สามารถเลือกวิธีการเรียนเองและประเมินผลการเรียนได้ด้วยตนเอง โดยบุคคลนั้นอาจได้รับความช่วยเหลือ หรือไม่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามกระบวนการนี้ไม่ได้หมายถึงการเรียนโดยลำพัง แต่อาจเรียนร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นชั้นเรียน เพราะความจริงแล้วการ

เรียนแบบนี้มักจะเกิดขึ้นได้จากคนหลายคน เช่น จากครู อาจารย์ สถาบันการศึกษา นั่นคือ ผู้เรียนยังเป็นตัวของตัวเองในท่ามกลางความช่วยเหลือจากผู้อื่น

สมคิด อิศระวัฒน์ (2538 : 4) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ว่า หมายถึง การที่ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มด้วยตนเอง โดยอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ต้องการก็ได้ ผู้เรียนจะวิเคราะห์ความต้องการที่จะเรียนรู้ของตนเอง กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ แยกแยะแจกแจงแหล่งข้อมูลในการเรียนรู้ คัดเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม และประเมินผลการเรียนรู้นั้น ๆ

คณาพร คมสัน (2540 : 4) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง หมายถึง การที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม หรือถูกกระตุ้นให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ ควบคุมการเรียนรู้ และปรับปรุงการเรียนรู้ของตนเอง โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นระบบ ผู้เรียนวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง กำหนดเป้าหมาย และจุดประสงค์ที่จะพัฒนาทักษะการเรียน วางแผนการเรียน โดยรับความช่วยเหลือ แนะนำ และสนับสนุนจากผู้อื่น เช่น เพื่อน หรือครู ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์และกำหนดความต้องการในการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ การหาแหล่งวิทยาการในการเรียนรู้ การเลือกวิธีการเรียน และกิจกรรมการเรียนรู้ การกำหนดวิธีการประเมินการเรียนรู้

อชาญญา รัตนอุบล (2542 : 47) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่าเป็น การเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะได้มีโอกาสสำรวจความต้องการของตนเอง สามารถกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ของตนเองได้ รวมทั้งมีโอกาสรับผิดชอบจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของตนเองและสามารถประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองอีกด้วย หรืออาจจะขอคำปรึกษา และความร่วมมือจากเพื่อนหรือผู้สอนได้

จากที่มีผู้กล่าวถึงความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไว้นั้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่าความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการดำเนินการเรียนรู้อย่างอิสระด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ จนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ตามความต้องการหรือความสนใจของนักเรียน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจรวมถึงประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้จากการเรียนรู้

1.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง

แนวคิดในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของโนลส์ (Knowles, 1975)

โนลส์ (Knowles, 1975) ได้เสนอแนวคิดในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไว้ว่า การที่บุคคลจะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้นั้น จะต้องมียอดประกอบด้วยกัน 5 ประการ คือ มีการวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง มีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน มีการวางแผนการเรียน รวมถึงสามารถแสวงหาแหล่งวิทยาการ และประเมินผลการเรียนของตนเองได้ ซึ่งในรายละเอียดดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เริ่มต้นจากการรับรู้ความต้องการของตนเองของผู้เรียนอาจจะเป็นด้านความรู้หรือทักษะเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น ต้องการมีความเชื่อมั่น มีความภาคภูมิใจในตนเอง ต้องการมีอาชีพที่ดี หรือการมีศักยภาพในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความอยากรู้ อยากเห็น และถ้าครูผู้สอนรู้ความต้องการของผู้เรียนก็จะเป็นประโยชน์ในการช่วยผู้เรียนวางแผนการเรียนได้ โดยโนลส์ (Knowles, 1975 : 81 – 89) ได้เสนอการวิเคราะห์ความต้องการออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การกำหนดรูปแบบหรือแบบแผนของพฤติกรรมที่ปรารถนา หรือความสามารถที่ผู้เรียนต้องการ (Developing Competency Models) ในขั้นนี้ผู้เรียนอาจอาศัยข้อมูลหลาย ๆ ส่วนมาประกอบการวิเคราะห์ เช่น จากข้อมูลความรู้ทางวิชาการ งานวิจัย ข้อสรุปจากการลงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ลักษณะอาชีพที่ต้องการ การกำหนดรูปแบบร่วมกับเพื่อน ๆ ครู ผู้ปกครอง ประกอบกับความรู้สึกลึกซึ้งที่เป็นตัวของตัวเองของผู้เรียนในการวิเคราะห์ ซึ่งรูปแบบความต้องการที่วิเคราะห์ได้นั้นอาจอยู่ในลักษณะของความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ ทักษะ ความสนใจ หรือค่านิยม

1.2 การประเมินระดับพฤติกรรม หรือสมรรถภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันของผู้เรียน (Assessing the Present Level of Performance) การประเมินในขั้นนี้ เพื่อเป็นการทราบข้อมูลระดับพฤติกรรมหรือความสามารถของตนเอง ได้แก่

1.2.1 การประเมินความรู้ เพื่อทราบว่าตัวผู้เรียนเองได้เรียนรู้อะไรบ้าง เช่น ความรู้ทางวิชาการ ทางเทคนิคหรือความรู้ในสาขาอาชีพที่สนใจ

1.2.2 การประเมินด้านความเข้าใจ เป็นการประเมินระดับของความเข้าใจในด้านการหาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล การประยุกต์ความรู้รวมถึงการวิเคราะห์และแก้ปัญหาของตนเอง

1.2.3 การประเมินด้านทักษะต่าง ๆ เพื่อทราบระดับทักษะของตนเอง เช่น ทักษะการอ่าน ทักษะการพูด ทักษะการฟัง ทักษะการเขียน รวมถึงทักษะการปฏิบัติกิจกรรมอื่น ๆ โดยครู และเพื่อน ๆ เป็นผู้ร่วมประเมิน

1.2.4 การประเมินด้านเจตคติ ความสนใจ และค่านิยม การประเมินคุณลักษณะเช่นนี้ อาจใช้วิธีการสะท้อนตัวเองตามความรู้สึก เจตคติ การแสดงพฤติกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยผู้ที่ร่วมประเมินมีทั้งผู้เรียนเอง ครู เพื่อน ๆ ตลอดจนผู้ปกครอง

1.3 การประเมินความแตกต่างระหว่างรูปแบบ หรือแบบแผนที่ต้องการ กับระดับพฤติกรรม หรือความสามารถในปัจจุบัน (Assessment of Learning Needs) เป็นการประเมินเพื่อให้ทราบความต้องการที่แท้จริงของตนเอง โดยการวินิจฉัยจากรูปแบบที่กำหนดไว้กับสถานภาพตนเองในปัจจุบัน จะทำให้ผู้เรียนทราบถึงความต้องการทิศทางการเรียนรู้ การวิเคราะห์ความต้องการในลักษณะนี้ จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนได้มากกว่าการเรียนอันเนื่องมาจากแรงจูงใจภายนอก

2. การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน

การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนอาจทำได้หลายลักษณะซึ่ง โนลส์ (Knowles, 1976 : 94 – 95) ได้เสนอแนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมายไว้ 3 ลักษณะคือ

2.1 การกำหนดจุดมุ่งหมายในลักษณะของกิจกรรมที่สามารถกระทำได้

2.2 การกำหนดจุดมุ่งหมายในลักษณะของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดรวบยอดหรือส่วนประกอบของเนื้อหากิจกรรม

2.3 การกำหนดในลักษณะของพฤติกรรมทั่วไป ที่สามารถนำไปประยุกต์เป็นพฤติกรรมที่เฉพาะเจาะจงได้

และในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้นี้ ทาบ (Knowles, 1975 : 95. Citing Taba 1962 : 211 – 228) ได้กำหนดรูปแบบของจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ออกเป็น 5 ด้านคือ

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายในด้านขององค์ความรู้ ได้แก่ ความรู้ ความจริง แนวคิด ความคิดรวบยอด

2. การกำหนดจุดมุ่งหมายในด้านของการสะท้อนความคิด เช่น การประมวลข้อมูล การประยุกต์ใช้ความจริงและหลักการ การใช้เหตุผล

3. การกำหนดจุดมุ่งหมายในด้านค่านิยม และเจตคติ

4. การกำหนดจุดมุ่งหมายในด้านความรู้สึกรู้สึก

5. การกำหนดจุดมุ่งหมายในด้านทักษะต่าง ๆ

ซึ่งในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ที่ผู้เรียน ครู และเพื่อน ๆ สามารถร่วมกันได้ นอกจากนี้โนลส์ (Knowles, 1975 : 95. Cited Mager, 1962 : 2) ยังได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการกำหนดจุดมุ่งหมายให้มีลักษณะเป็นพฤติกรรมที่คาดหวังไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. ผู้เรียนควรศึกษาจุดมุ่งหมายของหลักสูตร แล้วกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายในการเรียน

2. ผู้เรียนควรกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนให้ครอบคลุม ชัดเจน
3. ผู้เรียนควรกำหนดจุดมุ่งหมายเน้นพฤติกรรมที่คาดหวัง
4. การกำหนดจุดมุ่งหมายของผู้เรียนในแต่ละระดับ อาจจะแตกต่างกัน
5. ผู้เรียนควรกำหนดจุดมุ่งหมายให้มีลักษณะที่จะวัดได้

3. การวางแผนการเรียน

การวางแผนการเรียนตามแนวคิดของโนลส์ (Knowles, 1975 : 99 – 101) ผู้เรียนสามารถวางแผนการเรียนรู้อของตนเองได้โดยอาศัยรูปแบบของสัญญาการเรียน (Learning contract) และกระบวนการตั้งคำถาม ซึ่งประกอบด้วยคำถามหลัก 6 ประการ คือ

1. สิ่งที่คุณเรียนต้องการนั้นคืออะไร
 2. สิ่งที่คุณเรียนต้องการนั้นมีลักษณะอย่างไร และจะหาคำตอบโดยวิธีใด
 3. มีแหล่งใดที่จะให้ข้อมูลที่ต้องการ
 4. อะไรจะเป็นเครื่องบ่งชี้ว่า ผู้เรียนจะต้องหาข้อมูลจากแหล่งนั้น
 5. ผู้เรียนจะมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างไร เพื่อให้ได้คำตอบที่ต้องการ
 6. ผู้เรียนจะมีวิธีตรวจสอบอย่างไรว่า ตนเองได้บรรลุตามสิ่งที่ต้องการแล้ว
- ทั้งนี้ ฮันกินส์ (Knowles, 1975 : 101 – 102 cited Hunkins, 1972 : 73 - 75)

ได้เสนอแนะว่า พื้นฐานความสามารถของผู้เรียนมีความสำคัญในการตั้งคำถาม ผู้เรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้แบบสืบสวนสอบสวน (Inquiry Learning) หรือกระบวนการแก้ปัญหา (Problem – based Learning) และผู้เรียนต้องเป็นผู้พิจารณาว่า คำถามที่ตั้งขึ้นนั้นเป็นอย่างไรพอใจกับคำถามนั้นหรือไม่ คำถามนั้นจะสามารถนำผู้เรียนไปสู่จุดหมายหรือไม่อย่างไรเมื่อพิจารณาความเหมาะสมของคำถามแล้ว ผู้เรียนสามารถกำหนดแผนการเรียนรู้อ เป็นขั้นตอนได้ตามลำดับ

4. การแสวงหาแหล่งวิทยาการ

กระบวนการการเรียนรู้อด้วยการนำตนเอง ผู้เรียนจะกำหนดแหล่งการเรียนรู้อ และรู้ว่าตนเองต้องการข้อมูลอะไร สามารถแสวงหาข้อมูลจนกว่าจะได้ข้อมูลครบตามความต้องการ ซึ่งอาจจะเป็นหนังสือ เอกสารต่าง ๆ ตลอดจนบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่อง

นั้น ๆ ในกระบวนการนี้ผู้เรียนอาจได้รับความช่วยเหลือ แนะนำ เกี่ยวกับแหล่งข้อมูลที่เหมาะสม สามารถเชื่อถือได้ จากครู กลุ่มเพื่อน หรือบุคคลรอบข้าง

5. การประเมินผลการเรียนรู้

ในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองนั้น เมื่อผู้เรียนดำเนินการตามกระบวนการ ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ การวางแผนการเรียนแสวงหาข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้แล้ว ผู้เรียนจะประเมินผลเพื่อตรวจสอบตนเองตามจุดมุ่งหมายโดยอาศัยวิธีการดังนี้

1. การประเมินผลด้านองค์ความรู้ อาจใช้วิธีการประเมินโดยการทดสอบ การนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ
2. การประเมินผลด้านความเข้าใจ อาจประเมินโดยการแสดงพฤติกรรม การแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ
3. การประเมินด้านทักษะ อาจใช้วิธีลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบพฤติกรรม
4. การประเมินด้านเจตคติ ประเมินโดยแสดงบทบาทสมมุติ การใช้แบบประเมินการให้ข้อมูลย้อนกลับโดยครู และเพื่อน ๆ
5. การประเมินด้านค่านิยม อาจใช้แบบประเมินค่านิยม การวิเคราะห์เหตุการณ์

1.3 ความสำคัญของความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง

โนลส์ (Knowles, 1975 : 14 - 17) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้ของบุคคลว่ามีความสำคัญ 4 ประการด้วยกัน ซึ่งเป็นวิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 บุคคลที่เรียนรู้ด้วยการริเริ่มของตนเองจะเรียนได้มากกว่า ดีกว่า บุคคลที่เป็นเพียงผู้รับหรือรอให้ผู้สอนถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ บุคคลที่เรียนรู้ด้วยตนเองจะเรียนอย่างตั้งใจ มีจุดมุ่งหมาย และมีแรงจูงใจสูง สามารถใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ได้ดีกว่าและยาวนานกว่าบุคคลที่รอรับการสอนแต่เพียงอย่างเดียว

ประการที่ 2 การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความสอดคล้องกับกระบวนการทางธรรมชาติของจิตวิทยาพัฒนาการ เมื่อแรกเกิดบุคคลต้องพึ่งผู้อื่นจำเป็นต้องมีบิดามารดาปกป้องและตัดสินใจแทนแม้เมื่อบุคคลเติบโตขึ้นมีความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้นจะค่อย ๆ พัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งผู้อื่น ไม่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมหรือกำกับของผู้อื่น จะมีความเป็นตัวของตัวเองเพิ่มขึ้นสามารถดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง และชี้นำตนเองได้

จากความเปลี่ยนแปลงของโลกหลาย ๆ ด้าน อย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดแนวคิดใหม่ในการศึกษาได้แก่

1) ความรู้ต่าง ๆ ที่มนุษย์ต้องรู้และสะสมไว้ จะค่อย ๆ ล้าสมัย และหมดไปภายในเวลา 10 ปีหรือน้อยกว่า ดังนั้น จึงต้องพัฒนาทักษะดังกล่าว เมื่อบุคคลจบการศึกษาไปแล้วก็ยังสามารถแสวงหาความรู้เพิ่มเติมได้ เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้ใหม่เท่าทันโลก

2) ความหมายของ “การเรียนรู้” หมายถึง การที่ผู้เรียนเริ่มเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้เรียน เช่น เรียนรู้จากบิดา มารดา เพื่อน ครู สถาบันต่าง ๆ หรือจากสื่อมวลชน เป็นต้น นั่นก็คือ การเรียนรู้จะเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต และบุคคลสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

3) การเรียนรู้ด้วยตนเอง จะไม่จำกัดอายุผู้เรียน ผู้เรียนมีโอกาที่จะตัดสินใจเลือกเรียนตามความสนใจ และความต้องการที่จะเรียนรู้ ผู้เรียนที่อยู่ในวัยเยาว์ควรเน้นทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อจะได้ใช้ทักษะนี้ในการแสวงหาความรู้ให้ทันต่อเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงของโลก

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2530 : 44 – 45) กล่าวถึง เหตุผลของการจัดการศึกษาที่ให้ผู้เรียนมีอิสรภาพในด้านการคิดและสามารถเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไว้ว่า

1. จุดประสงค์หลักของการศึกษาจะต้องเป็นการพัฒนาทักษะของการแสวงหาความรู้ผู้ที่มีการศึกษาจะต้องไม่ใช่ผู้ที่มีแต่ความรู้ พื้นฐานทางวิชาการ หรือวิชาชีพเท่านั้น แต่จะต้องมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อย่างชำนาญไปตลอดชีวิต

2. วิชาการและความรู้ต่าง ๆ ในโลกปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นคำจำกัดความของการศึกษาจะต้องไม่เพียงแค่การถ่ายทอด หรือส่งผ่านความรู้จากผู้สอนไปยังผู้เรียนเท่านั้น จุดประสงค์หลักของการศึกษาจะต้องเป็นการพัฒนาทักษะของการแสวงหาความรู้ผู้ที่มีการศึกษาจะต้องไม่ใช่ผู้ที่มีแต่ความรู้พื้นฐานทางวิชาการ หรือวิชาชีพเท่านั้น แต่จะต้องมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อย่างชำนาญไปตลอดชีวิต

3. การศึกษาไม่จำเป็นที่จะต้องเกิดขึ้นเฉพาะในโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาเท่านั้นเพราะการเรียนรู้ในชีวิตคนเราจะต้องเรียนจากสิ่งที่เราทำทุกประสบการณ์ของเรา คือ ประสบการณ์การเรียนรู้ ทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตของเรา คือ แหล่งความรู้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น โรงเรียน โรงเรียน ร้านค้า หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เพื่อน พ่อ แม่ พี่ น้อง เพราะการเรียนรู้หมายถึง การรู้จักใช้ประโยชน์ของทรัพยากรทั้งหมดที่มีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นในหรือนอกสถาบันการศึกษา เป็นเพื่อการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของแต่ละบุคคล

4. การศึกษาจะต้องไม่จำกัดอยู่เฉพาะในวัยเด็กเท่านั้น การศึกษา คือ การเรียนรู้ตลอดชีวิต สิ่งที่เราเรียนตอนเด็ก ๆ ควรจะเป็นทักษะของการแสวงหาความรู้ การใช้ความรู้ความเข้าใจ ทักษะคิด และคุณค่าที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตที่มีความสุข และเป็นประโยชน์ต่อสังคม

5. การเรียนรู้ในแบบที่ผู้เรียนมีอิสระ และชี้นำตนเอง สอดคล้องกับกระบวนการจิตวิทยาธรรมชาติของมนุษย์ คือ มนุษย์มีความต้องการในส่วนลึกที่จะเป็นอิสระชี้นำตนเองและสิ่งหนึ่งที่เป็นธรรมชาติของการบรรลุนิติภาวะของบุคคล คือ ความสามารถในการรับผิดชอบชีวิตของตนเองและการชี้นำตนเองได้มากขึ้น

6. การที่ผู้เรียนมีส่วนในการเลือกเรียนสิ่งที่ต้องการเรียน และมีส่วนในการกำหนดวิธีเรียนเอง ย่อมจะต้องเรียนได้ดี และเรียนรู้ได้มากกว่าผู้ที่ต้องเรียนในแบบที่ถูกกำหนดให้เรียน คือ ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์มาใช้ในการเรียนรู้ และสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้มาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้มากกว่า

7. การเรียนการสอนแบบเน้นให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ เป็นตัวของตัวเอง รู้จักตัดสินใจ และมีความรับผิดชอบในตัวเอง อันเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการศึกษา

วาริ ธีระจิตร (2534 : 100) กล่าวว่า ผู้ที่มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและมีทักษะการแสวงหาความรู้ นั้น จะช่วยให้เกิดแนวความคิด ความเข้าใจ ที่ถูกต้องและกว้างขวางยิ่งขึ้น เพราะผู้เรียนจะเกิดทักษะในการค้นคว้าสิ่งที่ต้องการและสนใจใคร่รู้จากแหล่งต่าง ๆ และจะทำให้ทราบข้อเท็จจริง เปรียบเทียบข้อเท็จจริงที่ได้มาว่าควรเชื่อหรือไม่ ขณะเดียวกันผู้เรียนอาจขยายวงการแสวงหาความรู้จากการที่ได้มีโอกาสสัมผัสผู้รู้ ประสบการณ์ที่ได้จากการไปศึกษาหาความรู้นอกสถานที่ เช่น การจัดนิทรรศการ หรือสถานที่รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่สามารถจะแสวงหาความรู้ ซึ่งอาจทำได้โดยการไปสังเกตรวบรวมความรู้จากแหล่งวิทยาการในชุมชน การรวบรวมความรู้โดยการค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ เลือกประเด็นที่สำคัญเพื่อประกอบความเข้าใจจะช่วยขยายประสบการณ์เดิม และเป็นพื้นฐานของประสบการณ์ใหม่ได้อย่างดี ความสำคัญของการแสวงหาความรู้อีกประการหนึ่งก็คือ การให้ผู้เรียนประเมินผลการแสวงหาความรู้ซึ่งกันและกัน

1. สามารถเพิ่มความรับผิดชอบให้กับผู้เรียนแต่ละคนในการตัดสินใจทุกขั้นตอน รวมทั้งสามารถควบคุมตนเองให้มีความมานะบากบั่นต่อการเรียนรู้

2. การนำตนเองได้ถือว่าเป็นคุณลักษณะที่ดีที่สุดที่มีอยู่ในตัวบุคคลทุกคนสามารถนำไปใช้ได้ทุกสถานการณ์ของการเรียนรู้

3. การนำตนเองได้นั้น ไม่จำเป็นว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นโดยอยู่ห่างไกลจากผู้อื่น สามารถเรียนรู้ในท่ามกลางผู้อื่นได้
4. ผู้เรียนโดยการนำตนเอง สามารถถ่ายโอนการเรียนรู้จากความรู้และทักษะ ในสถานการณ์หนึ่งไปสู่สถานการณ์อื่นได้
5. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากร ทั้งหลาย เช่น การอ่านด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมในการเข้ากลุ่มเพื่อทบทวนความรู้ การฝึกปฏิบัติ ตน กิจกรรมการเขียนเพื่อรายงานผลการเรียน เป็นต้น
6. บทบาทของครู ผู้สอนที่มีประสิทธิภาพ ในการสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยการ นำตนเองเป็นสิ่งที่สามารถดำเนินการได้ เช่น การสนทนากับผู้เรียน การเสนอแนะแหล่งและสื่อ การเรียนรู้การประเมินผลการเรียนรู้ การส่งเสริมการคิดอย่างพินิจพิเคราะห์ เป็นต้น
7. สถาบันการศึกษาจำนวนมากพยายามหาทางสนับสนุนวิธีการศึกษาด้วย ตนเอง ผ่านการเรียนรู้ด้วยระบบเปิด (Open Learning) ส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคล เปิดสอน รายวิชาและการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีใหม่ ๆ

จะเห็นว่าจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอย่างรวดเร็ว ผู้เรียนจึงมีความ จำเป็นต้องเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และแสวงหาความรู้อยู่เสมอ เพื่อให้ก้าวทันกับวิทยาการใหม่ ๆ ดังนั้นความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จึงถือเป็นความสามารถอีกด้านหนึ่งที่มี ความสำคัญเป็นอย่างมากและควรส่งเสริมให้มีขึ้นในตัวผู้เรียนเพื่อที่จะปลูกฝังให้ผู้เรียนรักการ เรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืนต่อไป

1.4 องค์ประกอบในการเรียนรู้แบบนำตนเอง

แนวคิดเกี่ยวกับความพอใจในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของกุกลิเอลมิโน (Guglielmino, L.M. 1977)

นักการศึกษาไทย ที่ได้นำแบบวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง มาแปลและ ทำการศึกษากับผู้เรียนชาวไทยคนแรก คือ นรินทร์ บุญชู (2532) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง ลักษณะ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยใช้แนวคิดของกุกลิเอลมิโน ซึ่งกุกลิเอลมิโน (นรินทร์ บุญชู, 2532 ; อ้างอิงจาก Guglielmino, L.M. 1977 : 34) เป็นผู้เสนอ แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยได้ศึกษาและสร้างแบบวัดระดับ ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยได้ศึกษาและสร้างแบบวัดระดับความพร้อมในการ เรียนรู้ด้วยการนำตนเองจากผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จำนวน 14 คน เป็นผู้ให้

ข้อมูล โดยใช้เทคนิคเคลฟายทำการสำรวจ 3 ครั้ง และนำผลการสำรวจทั้ง 3 ครั้ง เป็นข้อมูลในการสร้างแบบวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-Directed Learning Readiness) หรือ SDLR แบบวัดนี้เป็นลักษณะการประเมินตนเอง โดยมีตัวเลือกลักษณะมาตราประมาณค่า (Likert - type item) มีจำนวน 41 ข้อ และได้นำเครื่องมือนี้ไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 307 คน นำคำตอบที่ได้มาวิเคราะห์รายข้อ และประมาณค่าพารามิเตอร์ของแบบวัดได้ค่าความเชื่อ 87 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมี 8 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ (Openness to Learning Opportunities) ได้แก่ ความสนใจในการเรียน ความพอใจความคิดริเริ่มของตน ความรักการเรียน และคาดหวังว่าจะเรียนอย่างต่อเนื่อง ความสนใจหาแหล่งเรียนรู้ การมีความอดทนต่อข้อสงสัย การมีความสามารถในการยอมรับคำวิจารณ์ และการมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้

2. มิมโนคติต่อตนเองในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ (Self-Concept as an Effective Learner) ได้แก่ ความมั่นใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง ความสามารถในการจัดแบ่งเวลาให้กับการเรียน การมีวินัย การมีความรู้เกี่ยวกับความต้องการการเรียนรู้ และแหล่งทรัพยากรทางความรู้ และมีทัศนคติต่อตนเองว่าเป็นผู้กระตือรือร้นในการเรียน

3. มีความคิดริเริ่มและมีความเป็นอิสระในการเรียนรู้ (Initiative and independence in Learning) ได้แก่ การเริ่มคิดริเริ่มทำเป็นคนแรก มีความคิดริเริ่มในการทำโครงการใหญ่ ๆ และมีความมั่นใจในความสามารถที่จะทำงานด้วยตนเองได้ดี รักการเรียนรู้อ มีทักษะในการศึกษารู้อแหล่งทรัพยากรทางความรู้ มีความสามารถในการพัฒนาแผนการทำงานของตนเอง

4. มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง (Informed Acceptance of Responsibility) for One's Own Learning) หมายถึง เห็นว่าตนมีหน้าที่ มีความสามารถและเต็มใจเรียนในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ ในขอบเขตที่ตนสนใจ และมีความเชื่อมั่นในวิธีการสืบสอบทางการศึกษา ชื่นชอบต่อบทบาทในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองและมีความสามารถในการตัดสินใจในความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเอง

5. มีความรักในการเรียน (Love of Learning) ได้แก่ การชื่นชม รักที่จะค้นคว้าเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเรียน และสนุกกับการสืบสอบค้นคว้า

6. มีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ได้แก่ การมีความกล้าเสี่ยง กล้าลอง ในการนำความคิดแปลก ๆ ที่นำมาใช้งานได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถคิดแก้ปัญหาด้วยวิธีใหม่ ๆ ใช้จินตนาการเพื่อเปิดความคิดที่ถูกลบทิ้งเพราะความเคยชิน

7. มองอนาคตในแง่ดี (Positive Orientation to the Future) ได้แก่ การมองตนเองว่าเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ชอบคิดถึงอนาคต เห็นว่าเหตุการณ์เป็นสิ่งที่ท้าทายมากกว่าจะเป็นปัญหา และอุปสรรค

8. มีความสามารถในการใช้ทักษะทางการศึกษาระดับพื้นฐาน และทักษะการแก้ปัญหา (Ability to Use Basic Study Skills and Problem – Solving Skills) ได้แก่ การมีความสามารถในการใช้ทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ในการแก้ปัญหา ได้แก่ ทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน มีทักษะในการแก้ปัญหา

สุทธิรัตน์ รุจเกียรติกำจร (2541 : 66) กล่าวว่า ในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองนั้น มีส่วนประกอบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ โดยเกิดแรงผลักดันเพื่อสนองตอบความต้องการของวิชา และความพอใจของผู้เรียนเอง ในการนี้ผู้เรียนต้องมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้จากกิจกรรมที่จัดไว้ให้ ซึ่งผู้เรียนมีส่วนร่วมตลอดจนตรวจและประเมินผลด้วยตนเองตามวงจรของกระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในภาพประกอบ 3 ดังนี้

การกำหนดความต้องการของตนเองภายใต้คำแนะนำของผู้สอน

ภาพประกอบ 3 ส่วนประกอบสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

ที่มา สุทธิรัตน์ รุจิเกียรติกำจร.(2540, พฤษภาคม – 2541, เมษายน) การผสมผสานการเรียนรู้ด้วยตนเองในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 15(2) : 61 – 70

1.5 ลักษณะการเรียนรู้แบบนำตนเอง

โนลส์ (Knowles, 1975 : 61) ได้สรุปลักษณะของผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็น 9 ประการ ดังนี้

1. มีความเข้าใจในความแตกต่างด้านความคิด มีทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ นั่นคือรู้ความแตกต่างระหว่างการเรียนการสอนที่ครูเป็นผู้ชี้แนะกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. มีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ขึ้นกับใคร และเป็นคนที่สามารถนำตนเองได้
3. มีความสามารถที่จะสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ ได้ดี เพื่อจะใช้บุคคลเหล่านั้นเป็นเหมือนสิ่งสะท้อนให้เราทราบถึงความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง การวางแผนการเรียนรู้ของตนเอง การเรียนรู้และการช่วยเหลือบุคคลอื่น ๆ และการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลเหล่านั้น
4. มีความสามารถในการวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง โดยได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น
5. มีความสามารถในการแปลความต้องการทางการเมืองออกมาเป็นจุดหมายของการเรียนรู้ในรูปแบบที่อาจจะทำให้การประเมินผลสำเร็จนั้นเป็นไปได้
6. มีความสามารถในการโยนโยนความสัมพันธ์กับผู้สอน ใช้ประโยชน์จากผู้สอน ในการทำให้เรื่องยากง่ายขึ้น และเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือหรือปรึกษา
7. มีความสามารถในการหาแหล่งความรู้ที่เป็นตัวบุคคล และแหล่งวิทยาการที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน
8. มีความสามารถในการเลือกแผนการเรียนที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้ประโยชน์จากแหล่งวิทยาการ และมีความคิดริเริ่มในการวางแผนนโยบายอย่างมีทักษะความชำนาญ
9. มีความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำผลของข้อค้นพบต่าง ๆ ไปใช้อย่างเหมาะสม

ทัฟ (Tough, 1979 : 95 – 96) ได้ระบุถึงลักษณะและขั้นตอนในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไว้ดังนี้

1. การตัดสินใจว่ากระบวนการเรียนรู้นั้น อะไรเป็นความรู้ ทักษะที่จะเรียนรู้ ผู้เรียนอาจจะมองหาข้อผิดพลาดและจุดอ่อนของความรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยพิจารณาทั้งด้านทักษะ และรูปแบบการเรียนรู้ในปัจจุบัน
2. การตัดสินใจที่จะเรียนรู้กิจกรรมเฉพาะอย่างไร วิธีการ แหล่งวิชาการ หรืออุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนมีอะไรบ้าง ในข้อนี้ผู้เรียนควรศึกษาว่าตนเองมีความต้องการเฉพาะด้านอะไรเกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกแหล่งวิทยาการเรียนรู้นั้นเฉพาะอย่าง การรวบรวมความรู้ ข้อเท็จจริง

ข้อได้เปรียบเสียเปรียบ การเข้าถึงระดับ และความเหมาะสมของแหล่งวิทยาการ หรือกิจกรรม เฉพาะด้าน ผู้เรียนอาจดูหนังสือ หรือบทความในห้องสมุด หรือร้านขายหนังสือ ก่อนการเลือกที่เหมาะสมที่สุดในกรณีที่เป็นแหล่งวิทยาการ บุคคลอาจตัดสินใจว่าบุคคลประเภทใดที่อาจให้ เนื้อหาวิชาที่ต้องการได้ และพยายามหาบุคคลเหล่านั้น ซึ่งเลือกสรรแล้วว่าเหมาะสมที่สุด

3. ตัดสินใจว่าจะเรียนที่ใด ผู้เรียนอาจจะเลือกบริเวณที่เงียบสงบ สะดวกสบาย และไม่มีผู้ใดมารบกวนหรืออาจจะต้องการสถานที่ ซึ่งมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก หรือแหล่ง วิทยาการที่อาจใช้สะดวก

4. วางเป้าหมายหรือกำหนดระยะเวลาการทำงานที่แน่นอน

5. ตัดสินใจว่าจะเริ่มเรียนเรื่องใด เมื่อใด

6. ตัดสินใจว่าช่วงระยะเวลาใด เนื้อหาควรจะถูกก้าวไปเท่าใด

7. พยายามหาเหตุผลที่เป็นอุปสรรค ที่จะทำให้การเรียนรู้อันไม่ประสบความสำเร็จ หรือหาขั้นตอนส่วนที่ทำให้กระบวนการเรียนรู้ในปัจจุบันไม่มีประสิทธิภาพ

8. การหาเวลาสำหรับการเรียนรู้ ขั้นตอนนี้จะเกี่ยวข้องกับการลดเวลาหรือจัด เวลาให้เหมาะสมกับการทำงาน กิจกรรมในครอบครัว หรือการพักผ่อน โดยอาจขอร้องไม่ให้ บุคคลอื่นรบกวนในเวลาที่กำลังศึกษา หรือขอร้องให้ผู้อื่นมาทำงานเป็นครั้งคราว

9. กำหนดระดับความรู้และทักษะ หรือความก้าวหน้าของตนในด้านความรู้ หรือทักษะที่ต้องการ

10. การเข้าถึงแหล่งวิทยาการที่เหมาะสม หรืออุปกรณ์ที่เหมาะสม ในฐานะที่เป็น ส่วนหนึ่งของขั้นตอนนี้ ผู้เรียนอาจหาเวลาว่างไปในสถานที่ต่าง ๆ พยายามหาหนังสือ ที่ เหมาะสมในห้องสมุด ตลอดจนการเข้าพบบุคคลที่สำคัญที่เอื้อต่อการเรียน

11. การสะสม หรือหาเงินที่จำเป็น สำหรับประโยชน์ในการหาแหล่งวิทยาการ การซื้อหนังสือ การเช่าอุปกรณ์บางอย่าง ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการศึกษา

12. เตรียมสถานที่หรือดัดแปลงห้องเรียนที่เหมาะสมสำหรับการเรียน โดย คำนึงถึงความร้อนหนาว อากาศถ่ายเท และแสงสว่าง

13. เพิ่มขั้นตอนที่จะเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ ผู้เรียนอาจหาวิธีเพิ่มแรงจูงใจ เพื่อที่จะเพิ่มความก้าวหน้าในการเรียน หรือเพิ่มความพอใจ พยายามเน้นความสำคัญของการเรียน ซึ่งสิ่งที่จะทำได้มีดังนี้

13.1 หาสาเหตุของการขาดแรงจูงใจ

13.2 พยายามเพิ่มความสุข และความยินดีในการเรียนรู้ หรือเพิ่มความ สนใจในกิจกรรมการเรียนรู้

13.3 จัดการกับการขาดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่จะเรียนรู้ หรือจัดการกับความสงสัยในความสำเร็จของการที่จะเรียนรู้

13.4 การเอาชนะความรู้สึกลึกคิดหวัง ท้อแท้ ที่มีสาเหตุมาจากความยากลำบากต่าง ๆ

13.5 บอกกล่าวผู้อื่นถึงความสำเร็จของตน

สเคเจอร์ (Skager, 1978, : 116 – 117) กล่าวถึง ลักษณะของผู้เรียนที่มีการเรียนรู้ ด้วยการนำตนเอง ควรมีลักษณะ 7 ประการดังนี้

1. การเป็นผู้ที่ยอมรับตนเอง (Self – Acceptance) มีทัศนคติต่อตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนหรือมีทัศนคติในเชิงบวกต่อตนเอง

2. การเป็นผู้มีการวางแผนการเรียน (Planfulness) คือ รู้ความต้องการในการเรียนของตนกำหนดจุดมุ่งหมายที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการที่ตั้งไว้ วางแผนการเรียนที่ช่วยให้การเรียนบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

3. มีแรงจูงใจภายใน (Intrinsic motivation) เป็นผู้ที่มีแรงจูงใจอยู่ในตนเองต่อกิจกรรมการเรียนรู้ โดยปราศจากสิ่งที่ควบคุมจากภายนอก เช่น รางวัล การถูกตำหนิ การลงโทษ การชื่นชอบ การเรียนรู้ที่อยู่ภายนอกสถานการณ์การเรียนรู้ที่มีรูปแบบ และเพื่อที่จะเลื่อนกำหนดหรือดำเนินต่อไปได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้

4. มีการประเมินตนเอง (Internal Evaluation) ผู้เรียนที่มีการนำตนเองสามารถที่จะประเมินตนเอง หรือยอมรับการที่ผู้อื่นประเมินตนเองก็ได้ ซึ่งผู้เรียนจะยอมรับการประเมินภายนอกว่าถูกต้องก็ต่อเมื่อผู้ประเมินมีความคิดอย่างอิสระ และการประเมินสอดคล้องกับสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏจริงในขณะนั้น

5. เปิดโอกาสต่อประสบการณ์ (Openness to Experience) ผู้เรียนที่เปิดโอกาสต่อการเปิดประสบการณ์ในกิจกรรมหลายรูปแบบ สะท้อนให้เห็นการกำหนดการเรียนรู้ และการวางเป้าหมายโดยอาจจะมีเหตุหรือไม่ได้ในการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมใหม่ ๆ มีความใฝ่รู้ มีความอดทนต่อปัญหาที่ยังสงสัย ชื่นชอบต่อสิ่งที่ซับซ้อน เข้าร่วมกิจกรรมใหม่ ๆ และเป็นการเปิดโอกาสต่อประสบการณ์

6. มีความยืดหยุ่น (Flexibility) มีความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ มีความยินดีที่จะเปลี่ยนแปลงเป้าหมาย หรือวิธีการ และใช้ระบบเข้าถึงปัญหา ใช้วิธีสำรวจตรวจสอบ ลองผิดลองถูก ซึ่งไม่ได้แสดงให้เห็นถึงการขาดความตั้งใจในการเรียนรู้ ความล้มเหลวจะนำมาปรับปรุงแก้ไขไม่ช้ายั้ง

7. มีความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) ผู้เรียนจะผูกพันกับวิธีการเรียนรู้แบบใดรูปแบบหนึ่ง ภายใต้บริบทแวดล้อมที่เฉพาะอย่าง ผู้เรียนสามารถจัดการกับปัญหาที่เวลาที่กำหนดโดยจะพิจารณาถึงสิ่งที่ต้องการจะเรียนว่ามีคุณค่า และยอมรับได้แค่ไหน อย่างไรก็ตามการเป็นตัวของตัวเองเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับได้

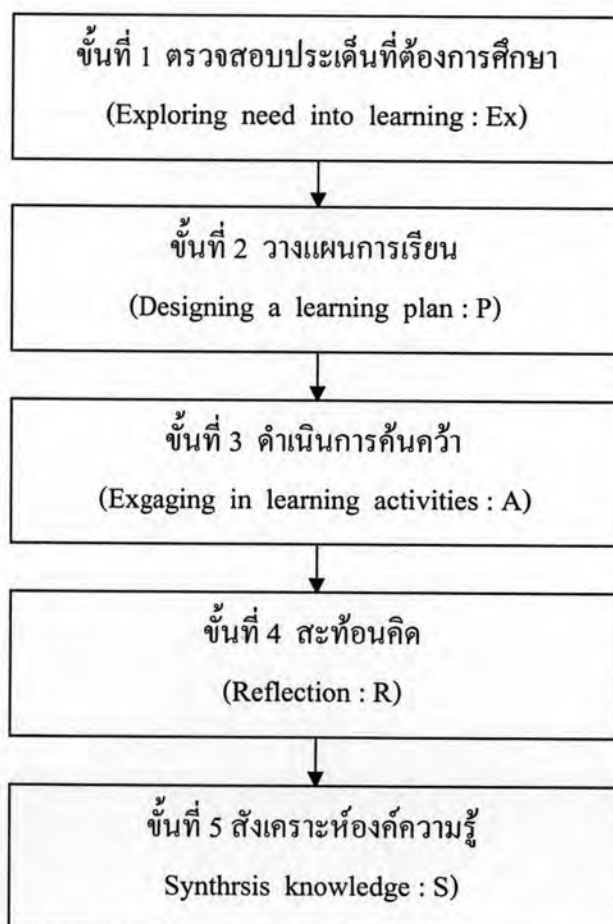
รุ่ง แก้วแดง (2543 : 113 – 144) กล่าวว่า ผู้ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองจะมีลักษณะได้ดังนี้

1. มีความคิดริเริ่มในการวินิจฉัย หรือประเมินความต้องการในการเรียนรู้ของตนเองอาจจะโดยความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ก็ได้
2. เลือกแหล่งที่เหมาะสมเพื่อช่วยในการเรียนรู้ และถ้าจำเป็นก็อาจหามาตรการอื่นในการเรียนที่ไม่ต้องเรียนรู้เองก็ได้
3. รู้จักพัฒนาเกณฑ์ที่ประเมินการเรียนรู้ของตนเอง โดยการค้นหาคำตอบ และการใช้เหตุผล
4. รู้จักถามเหตุผลของการมีกฎระเบียบ กระบวนการ หลักการ และข้อสมมุติฐานที่ยอมรับได้โดยปริยาย
5. ปฏิเสธที่จะเห็นด้วยหรือปฏิบัติตามในสิ่งที่ผู้อื่น (ครูหรือผู้ฝึก) ต้องการ ถ้าเห็นว่าเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้
6. ตระหนักในทางเลือกทั้งโดยยุทธศาสตร์การศึกษา และการแปลความหมาย และเลือกทางเลือกที่สอดคล้องกับแนวความคิด และวัตถุประสงค์ของตนเองอย่างมีเหตุผล
7. ทบทวนกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ในฐานะเป็นพัฒนาการทางความรู้ และสังคม และสามารถปรับยุทธศาสตร์ของตนเองเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการเรียนรู้
8. มองเป้าหมาย นโยบาย และแผนอย่างอิสระ โดยปราศจากแรงกดดันจากผู้อื่น
9. พัฒนาความเข้าใจในความเป็นไปต่างๆ จนสามารถอธิบายกับผู้อื่นได้
10. สร้างกรอบแนวความคิดได้ชัดเจนอย่างอิสระ และพร้อมบทที่จะเปลี่ยนแนวคิดเมื่อมีเหตุผล
11. สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองด้วยความกระตือรือร้นอย่างสม่ำเสมอ โดยไม่พึ่งการเสริมแรงหรือรางวัลจากผู้อื่น
12. ระบุค่านิยมส่วนตัว และความสนใจของตนเอง
13. เต็มใจ และสามารถยอมรับแนวความคิดอื่นที่ถูกต้อง และเผชิญกับการต่อต้าน อุปสรรค รวมทั้งการวิจารณ์เป้าหมายของตนเองโดยปราศจากโทษ

14. สามารถประเมินข้อบกพร่อง และข้อจำกัดของตนเองในฐานะผู้เรียนได้
จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบซึ่งผู้เรียนเป็นผู้จัดการระบบการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการและเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนด้วยการเตรียมพร้อมให้กับตนเองในด้านต่าง ๆ รู้จักวิธีที่จะเรียนด้วยตนเอง และรู้จักใช้ประโยชน์จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ เพื่อการศึกษาค้นคว้าต่อไป

1.6 รูปแบบการจัดกิจกรรมเรียนรู้แบบนำตนเอง (ExPARS model)

รูปแบบเอกซ์พาร์ส (ExPARS model) ได้รับการพัฒนาจาก สุนทรา โดบัว (2546) มีกิจกรรมการเรียนการสอนตามลำดับขั้นดังแสดงในภาพดังนี้

1. **ขั้นตรวจสอบประเด็นที่ต้องการศึกษา** ผู้สอนสร้างสถานการณ์เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์เพื่อวางแผนค้นหาคำตอบด้วยการแบ่งกลุ่มและแบ่งงานรับผิดชอบภายในกลุ่ม โดยการสืบค้นความรู้ในประเด็นที่สนใจและถนัด แล้วนำเสนอต่อกลุ่ม สมาชิกกลุ่มร่วมกันพิจารณาถึงความครอบคลุมในประเด็นที่ศึกษา และประเด็นที่สนใจศึกษาเพิ่มเติม

2. **ขั้นวางแผนการเรียนรู้** เป็นการนำวิธีการเรียนแบบใช้สัญญาณการเรียนมาใช้ในการกำหนดแนวทางในการสืบค้นความรู้ มีกิจกรรมดังนี้

2.1 ผู้เรียนแต่ละคนวางแผนการดำเนินการสืบค้นความรู้ในประเด็นที่ตนรับผิดชอบ โดยใช้แบบบันทึกสัญญาณการเรียน แล้วนำเสนอต่อกลุ่มให้สมาชิกกลุ่มช่วยพิจารณาและเสนอแนะให้เหมาะสม โดยแผนการเรียนการสอนของสมาชิกแต่ละคนจะเป็นแนวทางในการนำกลุ่มไปสู่เป้าหมาย

2.2 เขียนสัญญาณการเรียน ซึ่งในสัญญาณผู้เรียนจะต้องวางแผนในเรื่องต่อไปนี้

- 1) จุดประสงค์การเรียนรู้ของตนเอง
- 2) เนื้อหาที่จะศึกษา
- 3) วัน เวลา และกิจกรรมที่จะปฏิบัติในการสืบค้นความรู้
- 4) แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้
- 5) วิธีรายงานข้อค้นพบความรู้
- 6) หลักฐานที่จะนำมาแสดงถึงความสำเร็จ

2.3 ลงชื่อกำกับร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ซึ่งสัญญาณการเรียนจะเป็นเครื่องมือควบคุมกำกับตนเองในการสืบค้นความรู้ หากมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ต้องมีการสืบค้นความรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

3. **ขั้นดำเนินการค้นคว้า** เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้ลงมือสืบค้นความรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ดังมีรายละเอียดกิจกรรมดังนี้

3.1 ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนในสัญญาณการเรียน

3.2 ผู้เรียนบันทึกกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติในแบบสัญญาณการเรียน โดยมีสิ่งที่ต้องบันทึก ดังนี้

- 1) กิจกรรมที่ปฏิบัติหากไม่ได้ปฏิบัติตามแผนให้บอกเหตุผลประกอบ
- 2) บันทึกความก้าวหน้าในการเรียนว่าได้ดำเนินไปตามแผนหรือไม่ หรือมีการปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่เป้าหมายอย่างไร
- 3) สรุปผลการประเมินตนเองว่าทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย หรือมีปัญหาอุปสรรคอย่างไร

4) ในกรณีที่ทำงานสำเร็จผู้เรียนมีวิธีการเสริมแรงตนเองอย่างไร ส่วนกรณีที่ทำงานไม่สำเร็จตามแผนจะมีแนวทางในการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานหรือพัฒนาตนเองอย่างไร

3.3 รวบรวมข้อค้นพบ หลักฐานการเรียนรู้ไว้ในแฟ้มสะสมผลงาน

4. **ขั้นสะท้อนคิด** เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิดถึงความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนอย่างอิสระ โดยผู้สอนให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงอภิปรายเพื่อให้กลุ่มผู้เรียนได้ข้อสรุปความรู้

5. **ขั้นสังเคราะห์องค์ความรู้** ให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้จากข้อค้นพบที่ได้จากการสืบค้นด้วยตนเองและแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อน แล้วสรุปความรู้เชื่อมโยงโดยใช้วิธีการนำเสนอในรูปแบบต่างๆ เช่น แผนภูมิโน้ตค้น จัดนิทรรศการ เป็นต้น

**ตารางเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบปกติกับการจัดกิจกรรมเรียนรู้
ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบนำตนเอง**

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบปกติ	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบบการนำตนเอง (ExPART mode)
<p>1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้แก่นักเรียน และนำเข้าสู่บทเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเชื่อมโยงเรื่องราวในการเรียนการสอนกับชีวิตประจำวัน และชีวิตจริง</p> <p>2. ขั้นสอน ครูใช้วิธีการสอนที่หลากหลายตามคู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พุทธศักราช 2544 ซึ่งเน้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางโดยได้มีการดำเนินกิจกรรม เช่น การบรรยาย การอภิปราย การทำรายงาน การเข้ากลุ่ม เป็นต้น</p> <p>3. ขั้นสรุป เป็นการสรุปบทเรียน โดยครูและนักเรียนร่วมกันสรุป</p>	<p>1. ขั้นตรวจสอบประเด็นที่ต้องการศึกษา (Exploring need into learning : Ex) ผู้เรียนได้เลือกเนื้อหาการเรียนด้วยตนเองอย่างอิสระตามจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา</p> <p>2. ขั้นวางแผนการเรียน (Designing a learning plan : P) หมายถึง ผู้เรียนได้เลือกวิธีการศึกษาค้นคว้าและวางแผนการเรียนตามความถนัดและความสนใจ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการเรียนรู้ในประเด็นที่ต้องการศึกษา</p> <p>3. ขั้นดำเนินการค้นคว้า (Engaging in learning activities : A) หมายถึง ผู้เรียนปฏิบัติการสืบค้นตามแผนการเรียนด้วยตนเอง</p> <p>4. ขั้นสะท้อนคิด (Reflection : R) หมายถึง ผู้เรียนนำเสนอและอภิปรายข้อค้นพบความรู้ในกลุ่มผู้เรียน และแสดงความรู้สึกรับต่อการปฏิบัติงานต่อตนเอง โดยมีผู้สอนสะท้อนข้อมูลย้อนกลับเชิงอภิปราย</p> <p>5. ขั้นสังเคราะห์องค์ความรู้ (Synthesis know : S) หมายถึง การจัดระเบียบเชื่อมโยงความรู้จากแหล่งต่าง ๆ เป็นองค์ความรู้ใหม่ของตนเองสรุปเป็นองค์ความรู้ผ่านการนำเสนอด้วยวิธีการต่าง ๆ</p>

2. ความพึงพอใจและการวัดความพึงพอใจ

2.1 ความหมายของความพึงพอใจ

ได้มีผู้ให้คำอธิบายความหมายของความพึงพอใจดังนี้

ไพบุลย์ ช่างเรียน (2516. 146 – 147 อ้างอิงมาจาก นริษา นราศรี, 2544. 28) ได้กล่าวถึงความหมายของความพึงพอใจสรุปได้ว่า ความพึงพอใจเป็นความต้องการทางร่างกาย มีความรุนแรงในตัวบุคคลในการร่วมกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการทางร่างกายเป็นผลทำให้เกิดความพึงพอใจแล้วจะรู้สึกต้องการความมั่นคง ปลอดภัยเมื่อบุคคลได้รับการตอบสนอง ความต้องการทางร่างกายและความต้องการความมั่นคง แล้วบุคคลจะเกิดความผูกพันมากขึ้นเพื่อให้เป็นที่ยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

อุทัย หิรัญโต (2523. 272 อ้างอิงมาจาก นริษา นราศรี, 2544. 28) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า “ความพึงพอใจเป็นสิ่งที่ทำให้ทุกคนเกิดความสบายใจ เนื่องจากสามารถตอบสนองความต้องการของเขา ทำให้เขาเกิดความสุข”

กิติมา ปรีดีคิลก (2525. 278 – 279) ได้รวบรวมความหมายของความพึงพอใจในการทำงาน ดังนี้

1. ความพึงพอใจในการทำงานตามแนวคิดของ คาร์เตอร์ (Carter) หมายถึง คุณภาพ สภาพ หรือระดับความพึงพอใจของบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากความสนใจ และทัศนคติของบุคคลที่มีต่อคุณภาพและสภาพของงานนั้น ๆ
2. ความพึงพอใจในการทำงานตามแนวคิดของ เบนจามิน (Benjamin) หมายถึง ความรู้สึกที่มีความสุข เมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ความต้องการ หรือแรงจูงใจ
3. ความพึงพอใจในการทำงานตามแนวคิดของ เอิร์นเนสท์ (Ernest) และโจเซฟ (Joseph) หมายถึง สภาพความต้องการต่าง ๆ ที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่การงานแล้วได้รับการตอบสนอง
4. ความพึงพอใจตามแนวคิดของ จอร์จ (George) และเลโอนาร์ด (Leonard) หมายถึง ความรู้สึกพอใจในงานที่ทำและเต็มใจที่จะปฏิบัติงานนั้นให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525. 577 – 578) ความหมายจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายว่า

พอใจ	หมายถึง	สนใจ ชอบใจ เหมาะ
พึงใจ	หมายถึง	พอใจ ชอบใจ

ธงชัย สันติวงษ์ (2533. 359) กล่าวว่า ถ้าบุคคลหนึ่งได้มองเห็นช่องทางหรือโอกาสจะสามารถสนองแรงจูงใจที่ตนมีอยู่แล้ว ก็จะทำให้ความพึงพอใจของเขาดีขึ้น หรืออยู่ในระดับสูง

สมศักดิ์ คงเที่ยง และอัญชติ โพธิ์ทอง (2542. 278 – 279) กล่าวว่า

1. ความพึงพอใจเป็นผลรวมของความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับระดับความชอบหรือไม่ชอบต่อสภาพต่าง ๆ
2. ความพึงพอใจเป็นผลของทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่าง ๆ
3. ความพึงพอใจในการทำงานเป็นผลมาจากการปฏิบัติงานที่ดี และสำเร็จจนเกิดเป็นความภูมิใจ และได้ผลตอบแทนในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่หวังไว้

กิลเมอร์ (Gilmer, 1966.p. 80) ได้ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจในการทำงานเป็นทัศนคติของบุคคล ที่มีต่อปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตโดยทั่วไปที่ได้รับมา

ไพรัช และมูลเลอร์ (Price and Muller, 1986.P. 215) ให้ทัศนะว่าความพึงพอใจในงานคือ ระดับความรู้สึกในทางบวกหรือในทางที่ดีของพนักงานหรือลูกจ้างต่องาน

มอร์ส (Morse, 1995 : 27) ให้ความเห็นว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถลดความเครียดของบุคคลให้น้อยลง ถ้ามีความเครียดมากจะทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในการทำกิจกรรม

วอลเลอร์สแตน (Wallerstein, 1971 : 256) ให้ความหมายของ ความพึงพอใจว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมายและอธิบายว่า ความพึงพอใจเป็นกระบวนการทางจิตวิทยาที่ไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน แต่สามารถคาดคะเนได้ว่ามีหรือไม่มีจากการสังเกตพฤติกรรมของคนเท่านั้น การที่จะทำให้คนเกิดความพึงพอใจจะต้องศึกษาปัจจัยและองค์ประกอบที่เป็นสาเหตุแห่งความพึงพอใจนั้น

กู๊ด (Good, 1973 : 320) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง คุณภาพหรือระดับความพอใจซึ่งเป็นผลจากความสนใจต่าง ๆ และทัศนคติของบุคคลที่มีต่อกิจกรรม

กิติมา ปรีดีดิลก (2529 : 321) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกพอใจในงานที่ทำเมื่องานนั้นให้ประโยชน์ตอบแทนทั้งทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเขาได้ และยังได้กล่าวถึงแนวคิดที่เกี่ยวกับพื้นฐานความต้องการของมนุษย์ตาม ทฤษฎีของมาสโลว์ ว่าหากความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ได้รับการตอบสนอง ก็จะทำให้เขาเกิดความพึงพอใจ ซึ่งมาสโลว์ ได้แบ่งความต้องการพื้นฐานออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. ความต้องการทางร่างกาย
2. ความต้องการความปลอดภัย
3. ความต้องการทางสังคม
4. ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องจากสังคม
5. ความต้องการสมหวังในชีวิต

อูบลักษณ์ ไชยชนะ (2543 : 36) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจในการเรียน หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติที่เป็นไปตามความคาดหวัง ที่จะทำให้เกิดความสามารถในการเรียนรู้ได้ยิ่งขึ้น

ทรงสมร คชเลิศ (2543 : 12) ได้สรุปเกี่ยวกับความพึงพอใจว่า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึก และทัศนคติของบุคคลอันเนื่องมาจากสิ่งเร้าและแรงจูงใจ ซึ่งปรากฏออกมาทางพฤติกรรมและเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคล

จากความหมายของความพึงพอใจดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง คุณลักษณะทางจิต เป็นอารมณ์ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคล ที่มีในเชิงบวก อันเนื่องมาจากสิ่งเร้าและแรงจูงใจต่อกิจกรรมที่ทำ ซึ่งอารมณ์และความรู้สึกตลอดจนทัศนคติดังกล่าวมีแนวโน้มที่แสดงออกมาในรูปของพฤติกรรม

จากความคิดเห็นของนักวิชาการ ได้กล่าวถึงสิ่งที่สร้างความพึงพอใจสรุปได้ว่า ความพึงพอใจจะทำให้บุคคลเกิดความสบายใจหรือสนองความต้องการทำให้เกิดความสุขเป็นผลดีต่อการปฏิบัติงาน

2.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความพึงพอใจ

สมพงษ์ เกษมสิน (2518. 298 อ้างอิงมาจาก นริษา นราศรี, 2544. 28) บุคคลจะเกิดความพึงพอใจได้นั้น จะต้องมีการจูงใจ ได้กล่าวถึงการจูงใจว่า “การจูงใจเป็น การชักจูงให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม โดยมีมูลเหตุความต้องการ 2 ประการ คือ ความต้องการทางร่างกายและความต้องการทางจิตใจ”

นฤมล มีชัย (2535. 15) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกหรือเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบนั้น ๆ ด้วยใจรัก มีความกระตือรือร้นในการทำงานพยายามตั้งใจทำงานให้บรรลุเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพสูงสุด มีความสุขกับงานที่ทำและมีความพอใจ เมื่องานนั้นได้ผลประโยชน์ตอบแทน

จรรยา ทองถาวร (2536. 222 – 224 อ้างอิงมาจาก นริษา นราศรี, 2544. 28) ได้กล่าวถึงความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ โดยได้สรุปเนื้อความมาจากแนวคิดของมาสโลว์ (Maslow) สรุปได้ว่า ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1. ความต้องการทางร่างกาย เป็นความต้องการพื้นฐาน ได้แก่ ความต้องการทางอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค
2. ความต้องการมั่นคงและปลอดภัย ได้แก่ ความต้องการมีความเป็นอยู่อย่างมั่นคงมีความปลอดภัยในร่างกายและทรัพย์สิน มีความมั่นคงในการทำงาน และมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม
3. ความต้องการทางสังคม ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม
4. ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง ได้แก่ ความภูมิใจ การได้รับความยกย่องจากบุคคลอื่น
5. ความต้องการความสำเร็จแห่งตน เป็นความต้องการระดับสูงสุด เป็นความต้องการระดับสูง เป็นความต้องการที่อยากจะทำให้เกิดความสำเร็จทุกอย่างตามความคิขของตน

สแต๊ส และเซเลย์ (Strauss and Sayles, 1960. P.119 – 121) กล่าวว่า ความรู้สึกพอใจในงานที่ทำและเต็มใจที่จะปฏิบัติงานนั้นให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร คนที่จะพอใจในงานที่ทำเมื่องานนั้นให้ผลประโยชน์ตอบแทนด้านวัตถุและจิตใจ ซึ่งสามารถสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของเขาได้

โวแมน (Wolman, 1973. p. 95) ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า ความพึงพอใจคือความรู้สึกมีความสุข เมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ต้องการ หรือแรงจูงใจ

ไวทเฮด (Whitehead, 1967 : 1 – 14) กล่าวถึง การสร้างความพอใจ และขั้นตอนของการพัฒนาว่ามี 3 ขั้นตอน คือ จุดขึ้น จุดแย้ง และจุดปรับ ซึ่งไวทเฮด เรียกชื่อใหม่เพื่อใช้ในการศึกษาว่าการสร้างความพอใจ การทำความกระจำง และการนำไปใช้ในการเรียนรู้ใด ๆ ควรเป็นไปตาม 3 จังหวะนี้ คือ

การสร้างความพอใจ	-	นักเรียนรับสิ่งใหม่ ๆ มีความตื่นเต้น พอใจในการได้พบและเก็บสิ่งใหม่
การทำความกระจำง	-	มีการจัดระเบียบ ให้คำจำกัดความ มีการกำหนดขอบเขตที่ชัดเจน
การนำไปใช้	-	นำสิ่งใหม่ที่ได้มาไปจัดสิ่งใหม่ที่จะได้พบต่อไป เกิดความตื่นเต้นที่จะเอาไปจัดสิ่งใหม่ ๆ ที่เข้ามา

ไวทเฮด กล่าวถึงการสร้างภูมิปัญญาในระบบการศึกษาว่า ได้ปฏิบัติกันอย่างผิดพลาดตลอด โดยใช้วิธีการฝึกทักษะอย่างง่าย ๆ ธรรมดา ๆ แล้วคาดเอาไว้จะทำให้เกิดภูมิปัญญาได้ ถนนที่มุ่งสู่ภูมิปัญญาได้มีสายเดียว คือ เสรีภาพและวิทยาการ เป็นสาระสำคัญสองประการของการศึกษา ประกอบกันเป็นวงจรการศึกษาสามจังหวะ คือ เสรีภาพ – วิทยาการ – เสรีภาพ ซึ่งเสรีภาพในจังหวะแรกก็คือ ขั้นตอนของการสร้างความพอใจ วิทยาการในขั้นที่สองก็คือ ขั้นทำความกระจำง และเสรีภาพในช่วงสุดท้ายก็คือ ขั้นการนำไปใช้ วงจรเหล่านี้ไม่ได้มีวงจรเดียวแต่มีลักษณะเป็นวงจรซ้อนวงจร วงจรหนึ่งเปรียบได้กับเซลล์หนึ่งหน่วยและขั้นตอนการพัฒนาอย่างสมบูรณ์ของมันก็คือ โครงสร้างอินทรีย์ของเซลล์เหล่านั้น เช่นเดียวกับวงจรเวลาที่มีวงจรประจำวัน ประจำสัปดาห์ ประจำเดือน ประจำปี ประจำฤดู เป็นต้น วงจรของบุคคลตามช่วงอายุจะเป็นระดับ ดังนี้

ตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 13 – 14 ปี	เป็นขั้นของความพอใจ
ช่วงอายุ 14 – 18 ปี	เป็นขั้นของการค้นหาทำความกระจำง
และอายุ 18 ปีขึ้นไป	เป็นขั้นของการนำไปใช้

บลูม (Bloom, 1976 : 72 – 74) มีความเห็นว่าถ้าสามารถจัดให้ผู้เรียนได้ทำพฤติกรรมตามที่ตนเองต้องการก็น่าจะคาดหวังแน่นอนว่าผู้เรียนทุกคนได้เตรียมใจสำหรับกิจกรรม

ที่ตนเองเลือกนั้นด้วยความกระตือรือร้นพร้อมด้วยความมั่นใจ เราสามารถเห็นความแตกต่างของความพร้อมด้านจิตใจได้ชัดเจนจากการปฏิบัติของนักเรียนต่องานที่เป็นวิชาบังคับกับวิชาเลือก หรือสิ่งนอกโรงเรียนที่ผู้เรียนอยากเรียน เช่น การขับรถยนต์ การเล่นดนตรี เกม หรือสิ่งที่ผู้เรียนอาสาสมัครและสามารถตัดสินใจได้โดยเสรีในการเรียน การมีความกระตือรือร้น ความพึงพอใจ และมีความสนใจเมื่อเริ่มเรียน จะทำให้ผู้เรียนเรียนได้เร็วและมีความสำเร็จสูง

ช่วงสำคัญของการจัดประสบการณ์เพื่อสร้างความรู้ที่ติดต่อการเรียนนี้ ทั้งไว้ที่และบลูม เห็นว่าต้องทำในระดับประถมศึกษาเพราะบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปีลงมา มีพัฒนาการอยู่ในขั้นตอนของความสนใจความพึงพอใจ (Whitehead, 1967 : 33) และเป็นช่วงการสร้างฐานของการสะสมความรู้สึกที่ติดอดีตประสบการณ์ความสำเร็จ ในชั้นเรียนที่สูงขึ้นไปหรือในเด็กที่อายุมากขึ้น การสร้างหรือการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกจะทำได้ยาก (Bloom, 104 – 105)

2.3 การวัดความพึงพอใจ

หัทธรัตน์ ประทุมสูตร (2542. 14) กล่าวว่า การวัดความพึงพอใจ เป็นเรื่องที่เปรียบเทียบได้กับความเข้าใจทั่ว ๆ ไป ซึ่งปกติจะวัดได้โดยการสอบถามจากบุคคลที่ต้องการจะถาม มีเครื่องมือที่ต้องการจะใช้ในการวิจัยหลาย ๆ อย่าง อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะมีการวัดอยู่หลายแนวทางแต่การศึกษาความพึงพอใจอาจแยกตามแนวทางวัด ได้สองแนวคิดตามความคิดเห็นของชาลิชนิกค์ คริสเทนส์ กล่าวคือ

1. วัดจากสภาพทั้งหมดของแต่ละบุคคล เช่น ที่ทำงาน ที่บ้านและทุก ๆ อย่างที่เกี่ยวข้องกับชีวิตการศึกษาตามแนวทางนี้จะได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ แต่ทำให้เกิดความยุ่งยากกับการที่จะวัดและเปรียบเทียบ
2. วัดได้โดยแยกออกเป็นองค์ประกอบ เช่น องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศงานเกี่ยวกับนายจ้าง

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 งานวิจัยในประเทศ

พิทักษ์ อักษร (2540) ได้ศึกษาเรื่องลักษณะการเรียนรู้โดยการนำตนเองของนิสิตบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนิสิต

ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง และเปรียบเทียบลักษณะการเรียนรู้โดยการนำตนเองของนิสิตจำแนก เพศระบบการศึกษา และหลักสูตร พบว่า เพศชายมีลักษณะการเรียนรู้โดยการนำตนเองสูงกว่าเพศ หญิง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 5 ด้าน คือ ความคิดสร้างสรรค์ มโนภาพ ของตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ความรักในการเรียนรู้ ความรับผิดชอบต่อการ เรียนรู้ของตนเอง และความสามารถใช้ทักษะศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา นิสิตที่เรียน ในรับปกติและระบบพิเศษโดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วสุรัตน์ ชูวคาราตระกูล (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำ ตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 ในโรงเรียนพระหฤทัย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 264 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบวัดแบบมาตรา ส่วนประมาณค่า ที่ผู้วิจัยพัฒนามาจากแบบวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ นรินทร บุญชู ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอยู่ในระดับสูง 6 ด้าน คือ ด้านการเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ ด้านแนวคิดเกี่ยวกับตนเองในการเป็นผู้เรียนที่มี ประสิทธิภาพ ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ด้านความรักในการเรียนรู้ ด้านการ มองอนาคตในแง่ดี และด้านความสามารถใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา สำหรับลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในด้านความคิดริเริ่มและอิสระในการเรียนรู้ และด้าน ความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง

ทวีศิลป์ สารเสน (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ ของสภาพแวดล้อมทางการเรียนในห้องเรียนด้านครูผู้สอนกับความพึงพอใจของนักเรียน โรงเรียน มัธยมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษามีสภาพแวดล้อมทางการเรียนด้านครูผู้สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบพบว่า อันดับหนึ่งได้แก่ ด้านความรู้ และประสบการณ์ของครู อันดับสองด้านบุคลิกภาพของครู อันดับสามด้านเทคนิคการสอนของครู และอันดับสุดท้ายคือด้านการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน

พัชรี มะแสงสม (2544 : 74 – 77) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับ ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2543 จำนวน 489 คน ของโรงเรียนในสังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ซึ่งสร้างขึ้นตามแบบวัด (Self – directed learning readiness scale : SDLRS) ของ กุกลิเอลมีโน และแบบสอบถามวัดตัวแปรปัจจัยต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมในการ

เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเจตคติต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนปัจจัยด้านเพศ การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยส่งผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและแบบปล่อยประละเลยส่งผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

บุญศิริ อนันตเศรษฐ (2544) ศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนในระดับมหาวิทยาลัยจากการศึกษาพบว่า เมื่อผู้เรียนได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น ผู้เรียนที่มีการพัฒนาการด้านการเรียนรู้ด้วยตนเองสูงจะแสดงพฤติกรรมที่เน้นคุณสมบัติของผู้ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างชัดเจนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความภาคภูมิใจในตัวเองที่มีสาเหตุเชื่อมโยงกับแรงจูงใจภายใน คือ ความพึงพอใจที่ตนเองพัฒนาได้ ถ้าพยายามอย่างจริงจัง นอกจากนี้การศึกษากิจกรรมของผู้เรียนในเชิงลึกพบว่า ยังมีปัจจัยสนับสนุนอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้แก่ ความกระหายอยากเรียนรู้ ความสนใจ ความชอบ ทักษะคิดที่ดีต่อการเรียน ภาษา หรือการเรียนในภาพรวม พื้นฐานทางภาษาดีพอสมควร การมีวินัยในตนเอง และความสามารถในการบริหารจัดการเรื่องเวลาของผู้เรียน ผู้สอน และวิธีการเลี้ยงดูในครอบครัว สามารถส่งเสริมให้เกิดปัจจัยเหล่านี้ได้

สุชาสินี ใจเย็น (2545) ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาในโรงเรียนที่เปิดสอนระบบการศึกษาทางไกลในเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาในโรงเรียนที่เปิดสอนระบบการศึกษาทางไกลในเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2544 จำนวน 280 คน เป็นนักศึกษาชาย 140 คน นักศึกษาหญิง 140 คน ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

1. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนลักษณะมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักศึกษากับสมาชิกในครอบครัว การสนับสนุนทางการเรียนแก่นักศึกษาของผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักศึกษากับอาจารย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ การประกอบอาชีพ บรรยากาศการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ ไม่ประกอบอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่ เพศหญิง เพศชาย อายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคาดหวังของผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักศึกษากับเพื่อน

4. ตัวแปรที่ส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 4 ตัวแปรได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพระหว่างนักศึกษากับสมาชิกในครอบครัว เพศหญิงลักษณะมุ่งอนาคต ซึ่งทั้ง 4 ตัวแปรนี้ สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ร้อยละ 58.90

ธนัชชา พุทธธรรม (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจในการใช้บริการสำนักหอสมุดกลางของนิสิตระดับปริญญาตรี ภาคสมทบ หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (ต่อเนื่อง 2 ปี) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 4 วิชาเอกการบัญชีและเอกการตลาด จำนวน 268 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามความพึงพอใจในการใช้บริการหอสมุดกลางของนิสิต ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจในการใช้บริการสำนักหอสมุดกลาง ด้านทรัพยากร ด้านการบริการ ด้านบุคลากร ด้านสื่อสารสนเทศ และรวมทุกด้านของนิสิตที่มีความถี่ในการใช้บริการสำนักหอสมุดกลางแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ความพึงพอใจในการใช้บริการสำนักหอสมุดกลางด้านอาคารสถานที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุนทรา โต้บัว (2546) ได้ทำการวิจัยเพื่อทำการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เสริมสร้างลักษณะการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักศึกษาพยาบาล ผลการทดสอบพบว่า นักศึกษามีคะแนนความรู้เฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าครุชนิประสิทธิผลทุกหน่วยการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ 0.05 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสามารถพัฒนานักศึกษาให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองได้

ประกิตศรี เผ่าเมือง (2546) ศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี โดยการวิเคราะห์หาค่าระดับผลการวิจัย พบว่า

1. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรอิสระระดับนักเรียนกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองมีค่าเท่ากับ 0.774 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรอิสระระดับห้องเรียนกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองมีค่าเท่ากับ 0.911 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ตัวแปรอิสระระดับนักเรียนที่ส่งผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่วนความคาดหวังในอนาคตและการส่งเสริมการเรียนของผู้ปกครองส่งผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สถาพร หมวดอินทร์ (2546) ศึกษาความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาวิชาพาณิชยการในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาวิชาพาณิชยการโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 11 ประจำปีการศึกษา 2545 จำนวน 426 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรที่ละชั้น ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยทั้งสี่ด้านมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .681 2) ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยทางด้านความเชื่ออำนาจในตน ลักษณะมุ่งอนาคต และความมีวินัยในตนเองส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนพฤติกรรมการสอนของครูส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พัลลภ คงนุรัตน์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนโดยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวกลบ ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียมีความพึงพอใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิภาวรรณ สิงห์พริ้ง ทศนีย์ ตันติพิศาลกุล อังคณา จันแดง และภูซงค์ แพรขาว (2549) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เพื่อหาข้อมูลที่ใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ และปรับปรุงเนื้อหา ปรับปรุงการเรียนการสอนในรายวิชาพื้นฐานของคณะวิทยาศาสตร์ และได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเกื้อหนุน เช่น อุปกรณ์ประกอบในการเรียนการสอน สภาพห้องเรียน

และขนาดกลุ่มเรียน จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในการเตรียมพร้อมต่อการสอนวิชาบรรยายที่ระดับมาก ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนและคุณลักษณะผู้สอนที่ระดับปานกลาง ความพึงพอใจต่อวิชาปฏิบัติการของวิชาพื้นฐานระดับมาก และนักศึกษาให้ความเห็นเรื่องความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชาพื้นฐานคณะวิทยาศาสตร์กับเนื้อหาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ระดับปานกลาง

ธนพล เฉิดเจริญ (2549) ศึกษาเปรียบเทียบและพัฒนาการเรียนรู้อยู่ด้วยตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนหนองทุ่งสงเคราะห์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 กลุ่มตัวอย่างการศึกษาการเรียนรู้อยู่ด้วยตนเองของนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ช่วงชั้นที่ 2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5, 6 จำนวน 70 คน พบว่า 1) การศึกษาเรียนรู้อยู่ด้วยตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 จำนวน 70 คน มีการเรียนรู้อยู่ด้วยตนเองทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2) นักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเผชิญความจริงมีคะแนนการเรียนอยู่ด้วยตนเองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเผชิญความจริงมีการเรียนรู้อยู่ด้วยตนเองเพิ่มขึ้นมากกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมาพร จันทพันธ์ (2549) ศึกษาพัฒนาการความสามารถในการเรียนรู้อยู่ด้วยตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 - 4 ที่มีแบบการเรียนรู้อยู่ด้วยตนเองต่างกัน ในจังหวัดศรีสะเกษ ในลักษณะภาคตัดขวาง โดยศึกษากับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 3 และ 5 ในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 877 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้อยู่ด้วยตนเองต่างกันมีระดับความสามารถในการเรียนรู้อยู่ด้วยตนเองแตกต่างกันในชั้นการวางแผนการเรียน ชั้นการแสวงหาแหล่งวิทยาการ และขั้นประเมินผลการเรียน โดยนักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้อยู่แบบซึมซับและแบบเอกนัยมีความสามารถสูงกว่าแบบอนกนัย และแบบปฏิบัติในขั้นตอนการวางแผนการเรียน และขั้นการแสวงหาแหล่งวิทยาการ ส่วนขั้นการประเมินผลการเรียนรู้อยู่แบบซึมซับมีความสามารถสูงกว่าแบบอนกนัยและแบบปฏิบัติ

กนกวรรณ ศรีลาเลิศ (2549) ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยคุณลักษณะผู้เรียนกับความสามารถในการเรียนรู้อยู่ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 587 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะผู้เรียนด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะการเรียนรู้อยู่แบบมีส่วนร่วมความตระหนักรู้ภูมิปัญญาในยุทธศาสตร์การอ่าน และความสามารถในการเรียนรู้อยู่ด้วยตนเองของนักเรียนอยู่ใน

ระดับค่อนข้างสูง ส่วนพฤติกรรมรักการอ่านอยู่ในระดับปานกลาง 2) ปัจจัยคุณลักษณะผู้เรียน ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ความตระหนักรู้อภิमानใน ยุทธศาสตร์การอ่าน และพฤติกรรมรักการอ่าน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการ เรียนรู้ด้วยการนำตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พหุคูณเท่ากับ .742 ซึ่งแสดงว่าปัจจัยคุณลักษณะผู้เรียนทั้ง 4 ปัจจัยร่วมกันอธิบายความแปรปรวน ของความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้ร้อยละ 55 3) นำหนักความสำคัญของปัจจัย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและความตระหนักรู้อภิमानในยุทธศาสตร์ การอ่าน ส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนพฤติกรรมรักการอ่านส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ

มรุต ก้องวิริยะไพศาล (2549) ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มี อิทธิพลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวน คูสิต ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน เจตคติต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความมีวินัยในตนเอง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีความสัมพันธ์ ทางบวกกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ โมเดล ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองมีความกลมกลืนกับข้อมูล เชิงประจักษ์มีค่าไค - สแควร์เท่ากับ 0.245 ค่าความน่าจะเป็น 0.999

ภัทรารณณ์ สังข์ทอง (2550) ศึกษาพัฒนาการของการเรียนรู้โดยการกำกับตนเอง ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ตามการรับรู้ความสามารถของตนเองต่างกัน โดยศึกษากับนักเรียนช่วงชั้น ที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำนวน 727 คน ผลการวิจัย

1. นักเรียนที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองต่างกัน มีการเรียนรู้โดยการ กำกับตนเองในแต่ละด้านและ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดย นักเรียนที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงมีการเรียนรู้โดยการกำกับตนเองสูงกว่านักเรียนที่มี การรับรู้ความสามารถของตนเองปานกลาง

2. นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีการเรียนรู้โดยการกำกับตนเองในแต่ละด้าน และโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนหญิงมีการเรียนรู้ โดยการกำกับตนเองสูงกว่านักเรียนชาย

3. นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกันมีการเรียนรู้โดยการกำกับตนเองในแต่ละด้าน และโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยในภาพรวมนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 4 มีการเรียนรู้โดยกำกับตนเองสูงที่สุดรองลงมาคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ตามลำดับ

3.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

แบคเตอร์ (Baxter, 1944 : 2920) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง แบบการเรียนรู้ การพัฒนาตนเองและความเชื่อมั่นในการทำงานของผู้ใหญ่ในวัยทำงานที่เข้าโปรแกรมหลักสูตรพัฒนาตนเอง จำนวน 125 คน ผลการวิจัยพบว่า การเรียนรู้แต่ละแบบทำให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผู้ที่มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีความเชื่อมั่นในการทำงานมากกว่าผู้ที่ไม่มีความพร้อม ส่วนโปรแกรมหลักสูตรการพัฒนาตนเองนั้นสามารถพัฒนาบุคคลที่มีแบบการเรียนรู้แตกต่างกันได้

ฟิลด์ และ ไกลด์ (Field ;& Gild, 1980 : 67 – 73) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในคณะวิศวกรรมศาสตร์ เพื่อค้นหามิติของความพึงพอใจและไม่พึงพอใจต่อการจัดโปรแกรมศึกษาและประสบการณ์การศึกษาในคณะวิชาชีพชั้นสูง ได้ค้นพบมิติของความพึงพอใจ 8 มิติ ความพึงพอใจกับความสัมพันธ์ด้านสังคมและการทำงาน เป็นเพื่อน ความพึงพอใจกับสิ่งเร้าทางด้านพุทธิปัญญาของเพื่อน ความพึงพอใจระหว่างนิสิตกับอาจารย์ ความพึงพอใจกับการเลือกโปรแกรมได้อย่างเสรี ความพึงพอใจกับความก้าวหน้าทางการเรียนรายวิชาในหลักสูตรและความพึงพอใจกับการกำหนดกฎเกณฑ์ที่นิสิตพึงปฏิบัติ

แมคคันทรี (Mecanth, 1985 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเรียนรู้โดยการนำตนเองและเจตคติเรื่องเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ของนักศึกษาวิชาเอกคณิตศาสตร์ระหว่างนักศึกษาที่มีอายุน้อยกับนักศึกษาที่มีอายุมาก โดยใช้เครื่องมือ SDLRS และ MAS (Math Sttitude Scale) ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีอายุน้อยมีระดับการเรียนรู้โดยการนำตนเองในระดับปานกลาง เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ในเชิงลบ ส่วนใหญ่มีความวิตกกังวล นักศึกษาที่มีอายุมาก มีระดับการเรียนรู้โดยการนำตนเองระดับปานกลางสูงกว่า มีเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ แต่มีความกังวลเช่นเดียวกับนักศึกษาที่มีอายุน้อย เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม ปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มผู้ที่มีอายุน้อย และกลุ่มผู้ที่มีอายุมาก

เมอร์รี่ (Murray, 1987 : 108 – 112) ได้ศึกษาผลการฝึกความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลระดับปริญญาตรี โดยเปรียบเทียบคะแนนความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาที่ได้รับการฝึกกับกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกทักษะความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลการทดลองพบว่า คะแนนความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของกลุ่มทดลองก่อนและหลังทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และกลุ่มที่ฝึกทักษะกับกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกทักษะมีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โควิงตัน (Covington, 1998 : 1990-A) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการทำงานของผู้ที่สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงาน ได้แก่ รายได้จากการทำงาน การได้รับประสบการณ์และความรู้ ขณะอยู่ในโรงเรียน การได้มีโอกาสฝึกงานและได้ทำงานเต็มเวลาไปผลความแตกต่างระหว่างผู้ร่วมโครงการเข้าสู่อาชีพกับผู้ร่วมโครงการ

วิลเลียมส์ (Williams, 1998 : 6322-A) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและแรงจูงใจเปรียบเทียบระหว่างผู้จัดการด้านสุขภาพอนามัยชายและหญิง ผลวิจัยไม่พบว่าเพศมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการทำงาน และแรงจูงใจของผู้จัดการทั้งเพศชายและเพศหญิงแต่ประการใด

คาไนพี (Canipe, 2001 : 53) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองกับแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาในสาขาศึกษาศาสตร์ และสาขาพฤติกรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมัวร์เฮท รัฐเคนทักกี จำนวน 260 คน โดยใช้แบบวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self directed learning readiness scale) : SDLRS ของ กุกลิเอลมิโน และแบบสำรวจแบบการเรียนรู้ (Learning style inventory) : LSI ของคอลลี ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีแบบการเรียนรู้ต่างกัน มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไม่แตกต่างกันซึ่งคาไนพี ใช้เหตุผลอธิบายว่าเป็นเช่นนั้นแสดงว่า การเรียนรู้แต่ละแบบทำให้เกิดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และเมื่อศึกษาต่อไปพบว่าความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองนั้นมีความสัมพันธ์กับแบบการเรียนรู้ โดยมีความสัมพันธ์ทั้งทางบวกและทางลบ

แวร์ (Ware, 2003 : 371) กล่าวว่า นักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ยังเป็น Passive learner การเรียนรู้ยังขึ้นอยู่กับกฎระเบียบ ไม่สามารถแยกแยะจุดเด่นจุดด้อยของตัวเองในการเรียนได้ ไม่สามารถตั้งเป้าหมายในการเรียนของตัวเอง หาแหล่งการเรียนรู้ รวมถึงการประเมินผลการเรียนรู้ของตัวเอง นักศึกษาไม่รู้ว่สิ่งจำเป็นในการเรียนเพื่อให้ประสบความสำเร็จคืออะไร ในขณะที่ผู้ที่เป็น Active learner จะมีความเป็นอิสระ เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ต้องการที่จะฝึกปฏิบัติ มีประสบการณ์ใหม่ๆ รวมทั้งมีความรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเอง จากเหตุผลดังกล่าวมาแวร์ จึงได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองกับแบบการเรียนรู้ของนักศึกษา โดยกำหนดจุดมุ่งหมายไว้ 4 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยใช้แบบวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (SDLRS) กับแบบการเรียนรู้ โดยใช้แบบวัด Gregorc style delineator 2) การเรียนรู้แต่ละแบบสามารถทำนายความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้หรือไม่อย่างไร 3) ตัวแปรอื่น ๆ ได้แก่ อายุ เพศ เชื้อชาติ สถานภาพ อาชีพ และสาขาวิชาที่เรียน มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองหรือไม่อย่างไร 4) ตัวแปรอื่น ๆ ได้แก่ อายุ เพศ เชื้อชาติ สถานภาพ อาชีพ และสาขาวิชาที่เรียน มีความสัมพันธ์กับแบบการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร ผลการวิจัยพบว่าระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีความสัมพันธ์กับลักษณะของการเรียนรู้แบบเน้นนามธรรม โดยมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .224 แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในแบบการเรียนรู้อื่น ๆ

สรุปผลงานการวิจัยทั้งในประเทศและในต่างประเทศแสดงให้เห็นว่าความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้กับผู้เรียนในระดับชั้นต่าง ๆ ซึ่งรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเองนั้นมีความสำคัญ 2 ประการด้วยกัน คือ 1) บุคคลที่เรียนรู้ด้วยการริเริ่มด้วยตนเองจะเรียนได้มากกว่าบุคคลที่เป็นเพียงผู้รับหรือรอให้ผู้สอนถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ บุคคลที่เรียนรู้ด้วยตนเองจะเรียนอย่างตั้งใจ มีจุดมุ่งหมาย และมีแรงจูงใจสามารถใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ได้ดีกว่า และยาวนานกว่าบุคคลที่รอรับการสอนแต่เพียงอย่างเดียว 2) การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความสอดคล้องกับกระบวนการทางธรรมชาติของจิตวิทยาพัฒนาการ เมื่อแรกเกิดต้องพึ่งผู้อื่นจำเป็นต้องมีบิดามารดาปกป้อง และตัดสินใจแทน เมื่อบุคคลนั้นเติบโตขึ้นมีความรู้เป็นผู้ใหญ่มากขึ้นจะค่อย ๆ พัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งผู้อื่นไม่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมหรือกำกับของผู้อื่นจะมีความคิดเป็นของตัวเองเพิ่มขึ้น สามารถดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง และชี้นำตนเองได้ นอกจากนั้นการเรียนรู้แบบนำตนเองนั้นสามารถพัฒนาความสามารถในด้านอื่นได้ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความมีวินัยในตนเองและสามารถแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ ทำให้สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมี

ความสุข คั้งนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเองที่มีผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนสังคมศึกษา และความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5